

РЕЦЕНЗИЯ

върху трудовете в конкурс за професор по ПН 3.3 Политически науки (Публични и социални политики), ДВ / бр. 54/29.06.2021 г

Рецензент: проф. д.с.н. Цветан Давидков (въз основа на Заповед №РД-38-306/09.07.2021 г. на Ректора на Софийски университет „Св. Климент Охридски“)

Рецензираните материали са представени за участие в конкурс за професор в област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки, по професионално направление, 3.3 Политически науки (Публични и социални политики), обявен в ДВ, бр. 54 от 29.06.2021 г. Конкурсът е обявен за нуждите на катедра «Публична администрация», Философски факултет, СУ. Единствен участник в конкурса е доцент дпн Татяна Томова.

Представяне на кандидата. Единственият кандидат в конкурса - доц. дпн Татяна Трифонова Томова е утвърден дългогодишен преподавател в катедра «Публична администрация» - ФФ, Софийски университет. Изследователския ѝ опит започва в Университета в Лабораторията за изследване на политическия живот на българина. По-късно защитава докторска дисертация в областта на социалната политика (западноевропейски модели на социална политика). Именно тогава започва и пътят ѝ като преподавател в СУ – Татяна Томова се включва в преподаването, а по-късно поема и курса по „Социална политика“ в специалност Политология. Със създаването на катедрата и специалността по ПУБЛИЧНА АДМИНИСТРАЦИЯ тя става част от тази учебна програма; поема последователно множество дисциплини, свързани със социалните, а след това и с публичните политики. През 2004 г. се хабилитира с монографичния труд „Публичните политики“ и поема задължителната дисциплина „Формиране и осъществяване на публични политики“, която води и досега. В резултат на многогодишните ѝ изследванията в областта на социалната политика, доц. Татяна Томова защитава втора докторска дисертация, за която ѝ е присъдена научната степен „доктор на науките“.

Към момента на обявяване на настоящия конкурс за длъжността „професор“, освен посочената задължителна дисциплина, тя води следните дисциплини в програмите по

ПУБЛИЧНА АДМИНИСТРАЦИЯ: Изработване на политики в ЕС; Сравнителни публични политики; Управление на социални програми; Управление на проекти в публичната сфера. Колегата Татяна Томова преподава и в други програми и специалности - Публични политики и Европейска социална държава на студенти – при политолозите; Социална политика – на студенти по Социална педагогика; Здравни и социални политики – на студенти по Психология на здравето. Изброеното дава основание да се направи извода, че доц. д-р Татяна Томова дава системен и устойчив принос за развитие на важни за Университета и ФФ програми и специалности.

Доц. д-р Татяна Томова работи системно със студенти в различни формати. Под нейното научно ръководство всяка година средно между 3 и 5 магистри защитава успешно тезите си. Четирима нейни докторанти са получили вече ОНС „Доктор“. Докторантите й работят в областите на основните ù компетентности – публичните и социалните политики. Двама от тях имат успешна реализация като преподаватели в СУ и продължават изследванията и преподавателската дейност на научния си ръководител.

Татяна Томова има собствен принос в управлението и администрирането на СУ. Два мандата е ръководител на катедрата по „Публична администрация“. През този период катедрата функционира успешно, продължава и предприема редица инициативи, които допринасят за успеха на Философски факултет и на СУ. В момента Татяна Томова е зам. декан на ФФ. Тя е един от създателите на магистърската програма по „Публичен мениджмънт и политики“, както и на тази по „Публична администрация (на англ. език)“.

В заключение: Преподавателската заетост на доц. Татяна Томова в СУ далеч надхвърля изискуемата. Тя е свързана със създаването на компетентности, които отговарят на съвременните процеси в областта на публичното управление и на актуалното развитие на теоретичната наука. Приносът на Татяна Томова за СУ включва успешната ù работа като ръководител на катедра и заместник декан на ФФ.

Описание на представените материали по конкурса. Допустимост.

Доц. д-р Татяна Томова е представила всички необходими документи, предвидени в ЗРАСРБ и Правилника за условията и реда за придобиване на научни степени и заемане на академични длъжности в Софийски университет (чл. 108). Документите са предоставени в Е формат - обхващат 17 файла и две папки. Информацията е подбрана и предоставена по

начин и във форма, които ясно представят кандидатката и дават възможност да се оцени преподавателската и изследователската ѝ дейност.

Доц. Татяна Томова участва в конкурса за «професор» основно с монографичен труд «Процесът на политиките: управление, основано на стесненията» (215 стр.), издаден от УИ «Св. Кл. Охридски» през 2021 г. Допълнително за участие в конкурса е представена монографията «Изработване на политики, програми и проекти», издадена през 2007 г. (от Българско училище за политика). Представени са още 8 статии и научни студии, книгата, издадена на основата на втората докторска дисертация «Българският път в социалната политика. История за прехода, който не свършва», както и справка за цитирания на научните трудове на кандидатката. При рецензирането се имат предвид всички представени трудове.

Оценка на трудовете и научните приноси.

Научните трудове на доц. Татяна Томова се отнасят до две свързани, на все пак различни научни области. Първата от тях е *социалната политика*. В тази област кандидатката за „професор“ получава научните си степени, защитавайки първа и втора докторска дисертация. Връзката между отделните трудове в тази област е резултат от изследването на обекта и неговото развитие. Те, обаче, се различават както по техния предмет, така и в теоретичната основа на изследването му. Първоначално предмет на изследването е сравнението между западноевропейските модели на социални политики и идентификацията - на тази основа - на концепцията за социалната политика. Следващите изследвания са насочени в три посоки: промяната на следвоенните модели на социална политика; идентификацията на нововъзникващия модел на социална политика; обяснението на особения път на развитие на българската социална политика след обществените промени от 90-те години на миналия век. В теоретичен аспект следва да се отбележи, че в книгата, въз основа на втората си дисертация (част от документите за настоящия конкурс), Татяна Томова прилага основни теоретични рамки за обяснение на публичните политики (Зависимост от пътя и Многократни потоци на политиките) – така тя анализира и извежда основни тенденции в процеса на българската социална политика. Това е преход от *знание за практиките* към *знание за процеса* на политиките – възможност не просто да се правят обобщения, но и да се извеждат тенденции и да се обосновават предвиждания.

Научните трудове на доц. Томова от областта на публичните политики са в основата на нейното длъжностно израстване. В тази област е и основният монографичен труд, както и монографията „Изработване на политики, програми и проекти“. Проследяването на трудовете от тази област показват последователност в изследователските интереси на авторката. Но предметът и теоретичната рамка търпят съществено развитие. Първоначалните трудове са съсредоточени върху самата концепция за публичните политики, както и върху методите за тяхното изработване. Това е видимо преди всичко в монографията „Изработване на политики, програми и проекти“. В поредица от статии и студии (публикувани в периода 2007 – 2021) доц. Татяна Томова идентифицира особеностите на концепцията за публичните политики и най-вече трудностите тя да бъде приложена към практиките и процесите на публичното управление в България.

Монографията „Процесът на политиките: управление, основано на стесненията“, с която доц. Татяна Томова участва в настоящия конкурс, дава отговор на множество от идентифицираните проблеми, свързани с приложението на концепцията за публичните политики в практиките в България. Основно противоречие - според авторката - е свързано с институционалната и културната традиция на изпълнението, която води до невъзможност за търсене на алтернативни варианти и създава ограничени възможности за създаване на действителни държавно-обществени партньорства.

Несъмнен успех на монографията е третата глава: идеята за управление, което се основава върху стесненията, е пренесено творчески от стопанското управление към процеса на политиките. Идентифицирани са както родовите, така и българските стеснения в процеса на политиките, както и възможностите за намаляване на престоя в тях с цел оптимизация на цялостния процес. Въпреки че в теоретичната литература за политиките понятието *стеснения в процеса* се използва, тук за първи път то е изяснено и инструментализирано – това го прави използваемо както в изследователските практики, така и в приложните политики.

Изключително интересна, със съществен евристичен потенциал, е идеята, че това, което в стопанския процес са разходи, в процеса на политиките е обществено доверие (особено доверие на заинтересованите страни). Забавянето във времето в стопанския

процес се отразява върху разходите и пропуснатите ползи; в политиките – върху доверието към предприеманите мерки.

Приемам самооценката на научните приноси в заявката на доц. Татяна Томова. Приносите са както с теоретичен, така и с приложен характер. Отнасят се едновременно до развитие на теорията и до развитие на съществуващите гледни точки. Това развитие е в състояние в голяма степен да повлияе върху изследователските практики и да допринесе за създаването на компетентности за «производство» на политики. Няма никакво съмнение, че всички приноси са лично дело на доц. Татяна Томова.

Цитиране и видимост.

Основните научни трудове на доц. Татяна Томова (с изключение на една статия) са на български език. Статиите и студиите, с които кандидатката участва в конкурса, са публикувани в реферирани и рецензирани списания и сборници, повечето от които са качени в SEOOL. Благодарение на това те са видими за тази част от научната общност, за която българският език е достъпен. Публикациите на доц. Т. Томова са цитирани от български и украински автори.

Цитируемостта на публикациите на Татяна Томова е сравнително висока. В областта на публичните и социалните политики голяма част от българоезичните автори, както млади, така и утвърдени учени, се позовават на нейни научни трудове. Тя е цитирана от проф. Георги Фотев, проф. Тодор Танев, проф. Александър Маринов, проф. Кръстьо Петков и др.

Учебна дейност.

Както беше отбелязано в началото, доц. Татяна Томова е преподавател с дългогодишен опит. Тя преподава в бакалавърските и магистърските програми на различни специалности: Публична администрация, Политология, Европеистика, Социология, Психология, Социални дейности. Нейните дисциплини са свързани с актуалното състояние на практиките на публичното управление и развитието на теоретичната наука. Основните ѝ курсове имат електронно съдържание и се основават на най-доброто в европейската и американската наука за политиките.

Друга академична дейност.

Доц. Т. Томова е член на редколегията на две периодични списания: «Политически изследвания», издавано от Българска асоциация за политически науки и Публични политики.бг, издавано от Центъра за публични политики към СУ. Съставител и научен редактор е на сборника със статии от Първата международна конференция по Публична администрация.

Тя е преподавател и в Института по публична администрация. Редовно обучава служители от държавната администрация. Участва в множество академии и школи за държавни служители и политици, организирани от неправителствени организации.

Проектна и консултантска дейност. Експертиза за други организации и целеви групи.

Проектната и консултантската дейност на доц. Томова е изключително интензивна. Тя е работила като консултант на органи и организации на централно, регионално и местно равнище. Сред списъка с проекти, в които е участвала, прави впечатление работата ѝ за Министерството на труда и социалната политика, Главна инспекция за труда, Държавната агенция за закрила на детето, Съвета за административна реформа към Министерски съвет и др. Била е национален експерт в европейско изследване за установяване на стесненията на европейските пазари на труда. Участвала е в предварителната оценка на оперативна програма „Добро управление“ за програмния период 2014-2020 г. Дълги години е работила като оценител на проекти в Европейските образователни програми в рамките на дейностите, организирани от Центъра за развитие на човешките ресурси. В момента доц. Т. Томова е член на екипа на СУ за осъществяване на проекта за създаване на Европейски университет. Кандидатката има голям опит в управлението на проекти.

Лични впечатления. Познавам кандидатката повече от 30 години. Трудно ми е да открия най-характерните ѝ черти, заради които я ценя и уважавам. Част от тях са: коректност; високи лични стандарти за изпълнение на поетите ангажименти; умение да се «вписва» по подходящ начин в екипите и да дава съществен принос за успеха им; деликатност; ...Тя е човек, с когото работя с удоволствие.

Извод. Предвид представените по-горе факти и оценки, правя следния извод: кандидатката в конкурса за професор по ПН 3.3 Политически науки (Публични и социални политики), ДВ / бр. 54/29.06.2021 г, доц. дпн Татяна Томова отговаря на всички изисквания за заемане на тази академична длъжност. Това ми дава основание да се присъединя към решение на уважаемото научно жури за присъждане на доц. дпн Татяна Томова на академичната длъжност професор.

Желая здраве и успех на кандидата доц. дпн Т. Томова.

| София, 142-10-2021

Подпис: